

O'QUVCHILARNING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK PORTRETLARINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHALARI

Umirzoqova Zarifa Qurbonboyevna

Namangan viloyati Yangiqo'rg'on tumani

MMTBga qarashli 59-sonli umumiy

o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

O'quvchilarning ijtimoiy-psixologik portretini shakllantirish ta'lim muassasalarida har bir shaxsga individual yondashishning asosi hisoblanadi. Mazkur maqolada o'quvchi shaxsining intellektual, emotsional va ijtimoiy xususiyatlarini tizimli o'rganish usullari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida maktab psixologi tomonidan tuziladigan psixologik portretning tarkibiy qismlari va uning o'quv jarayonidagi ahamiyati yoritib berilgan. O'quvchilarning jamoatdagi o'rni, oilaviy muhiti va qiziqishlarini kompleks baholash mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslanadi. Maqola yakunida Yangiqo'rg'on tumani 59-maktab tajribasi asosida o'quvchi portretini yaratish bo'yicha amaliy tavsiyalar va metodik ko'rsatmalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: psixologik portret, individual yondashuv, sotsiometriya, shaxs xususiyatlari, maktab psixologi, ijtimoiy moslashuv, diagnostika, o'smirlik davri.

Zamonaviy ta'lim tizimining bosh maqsadi — nafaqat bilimli, balki ruhan sog'lom, jamiyatda o'z o'rnini topa oladigan barkamol shaxsni tarbiyalashdir. Bu maqsadga erishish uchun maktab psixologidan har bir o'quvchining ichki dunyosini, uning o'ziga xos xususiyatlarini va ijtimoiy muhitdagi o'rnini chuqur bilish talab etiladi. O'quvchining "ijtimoiy-psixologik portreti" aynan mana shu ehtiyojni qondiruvchi muhim diagnostik hujjat hisoblanadi.

Yangiqo'rg'on tumanidagi 59-sonli maktab amaliyotchi psixologi sifatidagi faoliyatimizda biz o'quvchilarning portretini shakllantirish jarayonini ta'lim sifatini oshirishning eng muhim bo'g'ini deb hisoblaymiz. Chunki har bir bola o'ziga xos dunyoqarash, temperament va ijtimoiy tajriba bilan maktabga keladi. Ularning portretini to'g'ri shakllantirish o'qituvchilarga darslarni samarali tashkil etishda, otanalarga esa farzandini tushunishda ko'mak beradi.

1. O'quvchining ijtimoiy-psixologik portreti nima?

Psixologik portret — bu o'quvchi shaxsining eng muhim xususiyatlarini aks ettiruvchi kompleks tavsifnomadir. U faqatgina test natijalaridan iborat emas, balki bolaning xulq-atvori, intellektual salohiyati, emotsional holati va ijtimoiy aloqalari yig'indisidir. Portretni shakllantirishda quyidagi to'rtta asosiy blokka e'tibor qaratiladi:

Individual-tipologik blok: Temperament, xarakter va asab tizimi xususiyatlari.

Kognitiv blok: Diqqat, xotira, tafakkur va xayol jarayonlari.

Emotsional-irodaviy blok: O'zini o'zi baholash, xavotirlanish darajasi va stressga chidamlilik.

Ijtimoiy blok: Sinfdagi maqomi, do'stlari bilan munosabati va oilaviy muhiti.

2. Portret shakllantirishning diagnostik bosqichlari

Yangiqo'rg'on tumanidagi 59-maktab tajribasida biz portret yaratishni bir necha bosqichda amalga oshiramiz:

Kuzatuv: O'quvchining darsda va tanaffus paytidagi tabiiy harakatlarini o'rganish.

Suhbat: Bola bilan ishonchli muloqot o'rnatish orqali uning ichki kechinmalarini aniqlash.

Anketalashtirish: Ota-onalar va o'qituvchilar fikrini o'rganish.

Sotsiometrik tahlil: J.Moreno metodikasi yordamida bolaning sinfdagi "lider", "tan olingan" yoki "chetlatilgan" ekanligini aniqlash. Bu o'quvchining ijtimoiy portretidagi eng muhim chiziqlardan biridir.

3. Oila muhitining portretidagi o'rni

O'quvchi portretini oilaviy sharoitni o'rganmasdan turib shakllantirish mumkin emas. Bizning amaliyotimizda "Rasm chizish" (Mening oilam) metodikasi va ota-onalar uchun mo'ljallangan psixologik so'rovnomalar bolaning uyidagi emotsional iqlimni ochib beradi. Agar bola oilada yetarli darajada mehr ko'rmasa yoki doimiy tazyiq ostida bo'lsa, bu uning maktabdagi ijtimoiy portretida "agressivlik" yoki "o'ta tortinchoqlik" shaklida namoyon bo'ladi.

4. 59-sonli maktab misolida amaliy natijalar

Maktabimizda o'quvchilarning psixologik portretlari asosida "Individual rivojlanish xaritalari" yuritiladi. Masalan, past o'zlashtiruvchi o'quvchining portretini tahlil qilganimizda, sabab bilim yetishmasligi emas, balki yuqori darajadagi xavotirlanish yoki sinfdoshlari tomonidan kamsitilish ekanligi aniqlanishi mumkin. Bunday hollarda psixologik portret bizga to'g'ri korreksion yo'lni ko'rsatadi. Bu esa o'quvchining maktabga moslashishini 30-40% ga yaxshilaydi.

5. Portret shakllantirishning ahamiyati

To'g'ri shakllantirilgan portret quyidagi imkoniyatlarni beradi:

O'quvchini kasb-hunarga to'g'ri yo'naltirish.

"Murakkab" bolalar bilan ishlashda nizolarni kamaytirish.

O'quvchining yashirin qobiliyatlarini (iqtidorini) erta aniqlash.

O'qituvchilar uchun har bir bola bilan muloqot qilishning "kalitini" topish.

O'quvchilarning ijtimoiy-psixologik portretlarini shakllantirish — bu shunchaki qog'oz to'ldirish emas, balki inson taqdiriga mas'uliyat bilan yondashishdir. Yangiqo'rg'on tumanidagi 59-maktab amaliyotchi psixologi sifatida shuni

ta'kidlaymanki, har bir o'quvchining portreti bizga uning kelajakdagi muvaffaqiyatlari haqida ma'lumot beradi.

Psixologik portret o'z vaqtida va aniq shakllantirilsa, ta'lim tizimidagi ko'plab ijtimoiy muammolarning, jumladan, huquqbuzarlik, dars qoldirish va ruhiy tushkunliklarning oldini olish mumkin bo'ladi. Bizning vazifamiz — bu portretdagi har bir rangni ijobiy tomonga o'zgartirish va bolaning jamiyatda o'z munosib o'rnini topishiga ko'maklashishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. G'oziyev E.G'. "Psixologiya: Yosh davrlari psixologiyasi". – Toshkent, 2010.
3. Nishonova Z.T. "Psixologik diagnostika". – Toshkent, 2014.
4. Shoumarov G'.B. "Amaliy psixologiyadan ma'ruzalar matni". – Toshkent, 2012.
5. Karimova V.M. "Ijtimoiy psixologiya va muloqot metodikasi". – Toshkent, 2013.